

Емансипація Тетяни — не модна забаганка, а шлях поступовий, вистражданий. Шлях крізь нерозуміння, самотність, тиск із боку родини, місцевого духівництва і несприйняття громади. Героїня мріє не так про ідеальне кохання, як про право реалізувати себе не на шкоду іншим. Саме тому її питання до себе: «Чи бачить мене мій чоловік рівною собі?» — стосується не лише особистого. Воно має екзистенційний вимір: Тетяна хоче бути не просто коханою, а визнаною як рівна. І коли її обранець Борис не лише розуміє це, а й готовий діяти разом, це вже не жест галантності, а союз, в основі якого — довіра, рівноправ'я, спільна відповідальність. В образі Тетяни Кониський моделює шлях «нової жінки» і демонструє нову етичну норму, у якій жіноча самореалізація — не загроза традиції, а умова її оновлення.

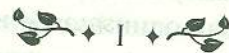
Крізь призму особистого досвіду і за посередництвом художніх образів Кониський досліджує тонкий зв'язок між інтимним почуттям і громадянською відповідальністю, між любов'ю як емоційним переживанням і служінням ідеї як моральним вибором. У його баченні любов — це простір формування нового культурного й етичного ладу. А вірність у цьому контексті стосується і людини, і спільної справи — національного обов'язку.

У цій книжці постать жінки — не просто персонаж, а засіб діалогу із суспільством, спроба переосмислити її роль у культурі й житті нації. У цьому сенсі Кониський активно формує цей образ як складник модерного національного проекту. Освічена, морально виважена й національно свідома жінка в його уявленні — реальний чинник суспільного поступу.

Надія Бойко

(ПОБУТОВИЙ РОМАН)

У понеділок на першому тижні Великого посту православне місто Звіринець зовсім принишкло: хто б ходив учора по головній улиці Звіринця, той сьогодні не пізнав би її. Учора стояв по ній страшений рух і простого народу, і всякої інтелігенції — сьогодні вулиця немов мертва; коли б де-не-де не вешталися лопацони, коли б біля банків не снувала жидова, так, перейшовши вповздовж усієї вулиці, не зустрів би живої душі людської. Запевне не скажу я, з якої причини вчорашній рух перемінився на таку тишу: сказати б, що православні позабиралися до церков на поклони та там справляють каяття за гріхи м'ясиці. Так же у Звіринцю, oprіч православних, чимало є і латинян, і лютерців, і штундових, а ще більш індиферентних — тих, що їм байдуже і гріхи, і каяття. Певніше гадати, що рух по вулицях Звіринця спинила негода,

бо таки з самого обіду вітер північний аж гуде і з низького олив'яного неба сіє дрібна ожеледь — ходити ковзко, небезпечно. Геть безпечніш сидіти в хаті, та ще коли у кого хата тепла, суха, простора. Тим-то се вже я запевне відаю, і пивовар Данило Водогрій нікуди по обіді з господи не рушав, а, простягшись на перині годин зо дві, задавав храповицького. Були, правда, ще й інші причини, що не пустили Водогрія з господи: раз, не вважаючи на піст, він пообідав добре борщем з поросятиною, смаженою індициною та холодною осетриною, заїв легоміною, запив старою мадерою; а се все такі речі, що, наче той morphii, так на сон і клонять. Вдруге — Водогрій цілу ніч майже й очей не зводив: до третьої з половиною години заговляв у клубі за зеленим столом і лишив там цілих чотири «Катерини»; хоч про се жінка Водогрієва й не відала, але може довідатись — тим і в голові свербіло, і під боком щось йому мулило усю ніч. Нарешті сьогодні, зараз по обіді, Водогрійха поїхала на поклони, значить, нікому було гризти Данилові голову і він міг спокійно спати і надолужити те, чого не доспав уночі. Він і надолужив.

Прокинувшись і розплющивши очі, Водогрій перевернувся з боку на спину, потягся, позіхнув і голосно промовив:

— Щось погано в горлі, пересохло наче. Чи переспав, чи що — треба промочити, та чим би його? Чи пивом, чи віші, чи зельтерською? Воно все одно; пиво, і правда, не куповане, своє, та, мабуть, вода корисніше на живіт... Педорко! Педорко!! Не йде: чи не чує, чи, може, капосне дівча, не вважаючи на піст, зраділо, що пані нема в господі, та й гасає з хлопцями. Педорко-о-о!

З сусідньої світлиці рипнули двері. Світла ще не було в хаті. Водогрій був певен, що ввійшла Педорка і... не повертаючись до дверей, він мовив:

— Де ти сновидаєш, що не чуєш, коли тебе пан кличе! Хоч би першого понеділка посоромилась!

— Та се не вона, а я, — відповів Данилові грубий голос. З нього Водогрій вгадав, що справді то не Педорка, а небіж його Іван Койда.

— Ба! Се ти, Іване! А я гадав, що дівчина. Ну, вибач та зроби дядькові ласку — гукни на Педорку, нехай принесе пляшечку віші, та коли б швидше — пити аж пробі хочу.

— Педорки нема, Кулина Максимівна взяла її на поклони, — відповів небіж.

— От тобі й на! Так на куховарку гукни або — не в службу, а в дружбу — сам принеси, у тебе ноги молоді, не куповані.

Не встиг Водогрій ще раз потягтися, позіхнути і завітати свічку, що стояла на шаховці в головах його ліжка, як Койда приніс воду. Данило випив, крякнув, витер товсті губи і густі широкі чорні вуса й мовив:

— Щось наша вода трошка якась ніякова, чимсь відгонить — чи чогось бракує їй, чи чогось переборщив Пилипець... Мабуть, після м'ясниці він ще не вичуняв, в чаду; треба буде самому навідатись до лабораторії. Чи він тепер сам?

— Не скажу, по обіді не бачив його, та певне — ніде більш, як там.

— А може, й він чкурнув на поклони. Як отсе, що ти, Іване, не на поклонах? — спитався Водогрій, усміхаючись.

- А чого я там не бачив...
 — Того, чого і всі ви. А куди увечері помандруєш?
 — Нікуди, пак, більш, як на роботу, на лекції.
 — А з лекції до господи?
 — Ні, ще декуди зайду.
 — Шкода. Сьогодні, бач, ніяково йти до клубу, а дома сидіти мовчки — нудно; от я й міркував: кликну Пилипця з Лосиною, та ми з тобою, та й провінтити б до півночі чи що. Аж бачу, тебе тягне до Книленка? Так? Вгадав?
 — Може, й до нього заверну.
 — Ой, небоже, небоже! Унадився ти до чужих конопель! Стережись!
 — Чого се? — всміхнувся Койда.
 — Щоб часом лисий Книленко не поперебивав тобі литок.
 — Ще що винайдете? З якої речі? Хіба я що? — зумився Койда.
 — Ти не вдавай мені агнця непорочного, — відповів Водогрій. — Мене не проведеш! Думаєш, що я мовчу, так нічого й не бачу й не тямлю! Ова! Я мовчу, та п'ятьох таких, як ти, блазнів навчу...
 — До чого ви, дядьку, ведете отсю річ? Я нічогосінько з неї не розумію, — мовив Койда, вдаючи і з погляду, і з виду людину здивовану. А Водогрій ніби не помітив його дивовижі і спокійно, поважно відповів:
 — До того, що хоч ти і скінчив свою медицину, а проте, вибач на слові, дурень еси! Лицяєшся до молодичі, що годиться тобі за матір, і думаєш, що ніхто того не бачить. Чи воно ж таке до ладу? Сам подумай: ти трохи не ровесник до її доні. Певна річ, що покійниця

- моя сестра, а твоя мати, чи не була молодша за неї тоді, як тебе повила.
 Койда заложив обидві руки в рукави, двигнув одним плечем, усміхнувся однією половиною рота і, не підводячи на дядька очей, мовив:
 — Чи ви, дядьку, шуткома, чи таки справді? Я не розберу навіть, про кого се ви?
 — Про кого! — переговорив його Данило. — Буцім і справді вже не тямим та ще й кобенишся... Про Книленчиху, ні про кого більш... Ну? Що?
 — Он воно що? Про Книленчиху! А у мене й думки про неї нема. І з чого вам таке ввижається! Глум та й годі! Наче я маленький і сам не тямлю, що до чого! Не турбуйтеся, дядьку, тямлю, що хліб до борщу.
 — Отже, вибач на слові — а брешеш. Або ти справді не розбереш, де мед, а де перга, або хочеш москаля підвезти. Так марна праця! Са-а-ма колись дівувала... бачу, де твоя примха, і кажу тобі вдруге: дурень еси. Коли б ти був дійсно людина з головою, ти б лестився не до матері, а до дочки. Роман — річ не ледача, та бач, тепер і в письменстві пильнують коло реального роману... До Книленківни і я благословив би тебе обіруч, за нею віно добряче — десять тисяч. Але ж доки ти будеш лабузнитись до старої, молода випурхне да і вскочить до Пилипця в сільце... Він маху не дасть.
 — Поможі йому, Боже! — мовив Койда байдужим голосом. — А ми знайдемо і ліпший крам. Великі там гроші — десять тисяч.
 Водогрій з сего слова аж з ліжка вскочив і мовив:
 — Воістину, Іване, дурень еси! Верзеш таку нісенітницю, що навіть і з уст Дерещенка чудно б було

її почути! Малі йому гроші — десять тисяч! Чуєте! Отсе блягузкає голопузий попович! Чи ти знаєш, з чого я почав? Та у мене ні за що було й рук зачепить. Як скінчив я науки, батько виніс мені сотню рублів і каже: «Отсе бери та йди собі на всі чотири вітри шукати долі і більш від мене не сподівайся й на макове зерно, бо сам здоров знаєш, яку силу грошей проковтнула твоя освіта». Подякував я і пішов, да от тепер багацько — не багацько, а сотнягу тисяч маю. Досить з нас, і Косі нашій стане, чим вік прожить. От що!.. А з чого я почав? Просто з личаного ремінця. За жінкою казали і те, й друге, й десяте. 25 тисяч казали, а ледве-ледве брехунці насилу витягли тисяч п'ять.

— Так, може, й з Книленківною буде, — перебив дядькову річ Койда.

— Ні вже! За Книленка і я порукою стану; він що сказав — те відрубав. Він пан свого слова. Який довгий час я його знаю — мабуть, літ двадцять, — ані разу ще не спостеріг, щоб він змилив своє слово...

— Не люблю я його...

— І се я знаю, і моє серце не липне до нього — чоловік різкий він, та що тобі до того, ти, коли у тебе в голові не вітер, а життя реальне, так і верни оглоблі на чорнозем. Та взявши молоденьку, гарненьку з себе і освічену жінку з таким віном, знаєш, який зараз будинок утнеш!! Чого всміхаєшся? Не ймеш віри! Аби було в тебе, чим заплатити за ґрунт під дворище та на цеглу на фундамент, а останнє банки добудують... Задля тебе, як для лікаря, перша річ — добра квартира і такі обставини, щоб у вічі били.

Койда хоч і тепер усміхнувся одним куточком свого широкого рота, але по тварі його добре знати було, що він не без уваги слухає дядькове напучування. Одначе щоб показати, нібито він думає, що Водогрій веде річ шуткома, Койда промовив з іронією:

— Авжеж, які обставини у лікаря, така йому і платня. Прийде хто недужий, гляне — і розуміє, кого тягти з кишені: чи Дмитрія Донського, чи Михайла Федоровича, чи Олексія Михайловича. Але ж, дядечку, нема у мене на думці так швидко вставляти шию в ярмо Гіменея.

— Ліпше романсувати з молодицями!.. Як на чий смак! Та про мене — хоч ви й на Водохреща ходіть по опеньки! Еге, так ти отсе йдеш... іди, та от ще до тебе діло є. Певна річ, ти не пам'ятаєш, що у неділю іменини нашої Косі, де тобі пам'ятувати про таку малечу! То от хочу я справити іменини гучні та бучні, з танцями. Приведи ти мені хлопців, та щоб танцюристих, чуєш? Не таких пентюхів, як сам, а таких, щоб ногами говорили.

Койда зрадів, що дядько звів річ на що інше, і вже засміявся на повен рот і мовив:

— Нелегка задача, коли вже я пентюх, так хто його вгадає, яких вам і треба. Та ви, мабуть, чи бачили коли, як я витинаю?

— Бачив, бачив! Хіба так витинають? Бачив я, як ти в кадрилі топтався з Книленчихою: не вп'ять, не взять — лантух з половою! Ех! Подивився б ти, як я замолоду витинав!

Водогрій почав ходити по світлиці, старі споминки не давали йому сидіти.